

Dražen Katunarić: Tko je Charlie?

Hodajući neki dan u sićušnoj zagrebačkoj grupi da zapalim svijeću žrtvama islamskih ekstremista na Zrinjvcu ispred Francuske ambasade, dok su mi se u glavi vrtjele slike neviđenog barbarstva, okrutnosti i ludila, razmišljao sam zašto su me ovi tragični događaji toliko potresli kao da prolaze tik do mene. Impliciran sam izdaleka, prije svega vremenski, a poslije i prostorno, s jedne čudne strane, ali opet jako blizu svega: nakon što sam napustio ondašnju Jugoslaviju u studentskim danima, družio sam se s Francuzima koji su imali za prijatelje studente iz Sirije, Libanona, Turske, volio sam karikature Wolinskog, tekstove Cavanne i kupovao zadnjom crkavicom ondašnji *Hara-Kiri* profesora Chaurona koji je prerastao u *Charlie Hebdo* i čitao ga naglas s prijateljima, Sammirom, Haldunom, s Françoise, Dominiqueom, Marie-Christine, smijao se njihovim fotomontažama i karikaturama. Usuprot komunističkoj mrtvačkoj jednoobraznosti koja iznosi samo ono što je mudro rukovodstvo Partije i CKSKH zaključilo i na koju sam bio navikao, bilo mi je nezamislivo da u Francuskoj postoji rugalački duh koji nikoga ne štedi, a ponajmanje neprikosnovene političke autoritete. Smijeh je bit demokracije, zbog njega demokracija ima smisla: taj neumrlji Rabelaisov duh koji čini Francusku shvatio sam čitajući upravo *Charlie Hebdo*. No impliciran sam neizravno u ovaj slučaj i kao nakladnik djela Michela Houellebecqa, s kojim sam na refule razgovarao o duhu džihada i koji je borgesovski predvidio događaj i ranije nego što se dogodilo, odnosno pokazao da siže njegova romana o budućnosti islamizma i nije tako nestvaran kao što bismo mogli misliti. Uostalom, jedan od ubijenih, Bernard Maris bio je njegov prijatelj i posvetio mu knjigu *Houellebecq économiste*.

Uključen sam izdaleka u priču i kao nekadašnji radnik Hidroelektre u Alžiru kao iz potresnog filma *O bogovima i ljudima* koji je srećom na vrijeme napustio gradilište i onda nekoliko godina poslije čitao o pokolju dvanaest drugih radnika Hrvata (koji su pred smaknuće morali skidati gaćice da se provjeri jesu li obrezani). I na kraju, uključen sam u slučaj jer sam i u *Feralu*, našem *Charlieu*, svojedobno objavio tekst o aferi karikatura, u listu koji je nedugo poslije pao šaptom, bez metaka, pa je otada Hrvatska izgubila smisao za politički i drugi humor, pojedena od epehaovog celebrity kiča. To gašenje novinarstva i solidarnog duha osjetilo se i u onoj sramotno kratkoj povorci koja je išla zapaliti lučice na Zrinjvcu i u kojoj nisam prepoznao nijednog novinara, osim htv-ovskih reportažerki koje su panično tražile sugovornika među onima koji nisu govorili ni francuski ni engleski jezik: ali Hrvati su te večeri patili od postnovogodišnje bulimije ili stavljali led na srce jer se nije radilo o njima.

Ti prvi momenti, emocije užasa kojima su se posebno bavile svjetske redakcije, odnosno marketingom tog užasa, izazvali su dirljivu, pomalo naivnu saživljenost u krilatici *Ja sam Charlie*, premda je rijetko tko, osim običnih ljudi punih suosjećanja koji su spontano reagirali i izašli na ulicu, bio *Charlie*. Naime, da su redakcije bile *Charlie*, onda bi objavile bar koji od spornih crteža u svojim tiskovinama, iz prkosa integristima, ili bar iz solidarnosti na djelu, kao što je učinila redakcija jednog njemačkog lista na koju je odmah bačena bomba. Drugog dana pokolja bilo je i drugih vrsta opscenosti: mediji su javili su da su ubijene četiri osobe u "košer trgovini", pretpostavljajući valjda da većina ljudi zna, ili bolje rečeno, ne zna što je "košer". Tako nikome nije palo na pamet nositi uz natpis *ja sam Charlie* i onaj *Ja sam Židov*, što bi pokvarilo ono lijepo i pozitivno u toj bajci poistovjećenja. Ubijati Židove usred Pariza očigledno nema za medije (neka se HTV tješi, ni *Le Monde* nije ispočetka objavio da su ubijeni u *Hyper cacher* radnji Porte de Vincennes, Židovi) dovoljnu težinu u zemlji Prava čovjeka koja postaje pomalo *judenfrei*, jer broj onih koji je napuštaju i odlaze u Izrael se četvorostruko povećao posljednjih godina.

Istina, republikanski mimohod od nedjelje djelovao je kao iskupljenje za sav osjećaj nemoći i strahote, ali opet ne mogu ne primijetiti da se i tu potkrao charlievski kviprokvo: nosile su se kokarde, pjevala Marseljeza nad smrću onih neovisnih marginalaca koji su se izrugivali nacijom, vjerom, svim stupovima identiteta. A pritom su baš politički korektni novinari koji su sve do nedavno pisali peticije i proglašavali *Charlie Hebdo* islamofobnim listom, sad ponosno, ruku pod ruku koračali uzdignutih glava kao da oni utjelovljuju slobodu govora i pogažene volterijanske vrednote. Na sličan način su u prvim redovima hodali i mađarski premijer Viktor Orban, turski Davutoglu, premijeri Emirata ili Egipta, sve veliki demokrati, slobodoljupci i charlievci, sve veliki mušketiri, nedostajalo je da uzviknu "Svi za jednoga, jedan za sve!".

S druge strane, pitao sam se, otkuda se našlo tih dva milijuna ljudi u Parizu, i još toliko u provinciji, koji, premda različiti, zajedno marširaju? I bio ugrijanog srca, gotovo sretan, presretan da ipak postoje i da Francuska, pa i Europa, nisu mrtvi kao što sam mislio, da se ne povlače u svoje eskapističke rupe pred islamističkim nasiljem. No bilo je to jedinstvo iz otpora i za koje se osjeća, sudeći po napisima iz tiska, da je, na žalost, prividno. Za jedne, nazovimo iz multikulturalistima, problem Francuske nije islamizam nego islamofobija koja generira islamizam, a Zapad je općenito kriv za napade kojima je postao meta. Njima je najvažnije zadržati smokvin list angelizma potekao od osjećaja kolonijalne krivnje koji se boji amalgamiranja islama kao religije mira s onima koji hladnokrvno ubijaju u njihovo ime. Za druge, naprotiv, islamizam ipak ne proizlazi iz Zapada nego iz islama, pa je krajnje vrijeme

da se društvo suoči s realnošću fanatičnog neprijatelja koji ih je izabrao za uništenje i prema njemu se postavi s najvećom odlučnošću suzbijanja u okviru pravne države. Sve drugo, svaki neomarksistički diskurs opravdavanja zločina socijalnim momentima, lošom integracijom, ili pak psihijatrijskim kategorijama "ludila" išlo bi na ruku razvoju krajnje desnice Marie Le Pen. Islamski fundamentalizam nije neki periferni problem šačice luđaka s njihovim destruktivnim nagonima nego planetarni problem koji potresa Zapad, ali i muslimanske zemlje.

O tomu će se još mnogo pisati, sada kada se stižala grozota od pokolja, kad je prošao veličanstveni rekvijem solidarnosti sa žrtvama, svatko će pokušati hladne glave ili u sebi protumačiti kako se to barbarstvo moglo dogoditi u Parizu, 7. i 8. siječnja? Je li to bio europski 11.9., kao što su prijetili islamisti da će se dogoditi, ili nešto drugo?

Napad na njujorške blizance, koji je izazvao je antimuslimansku histeriju u Americi, bio je bitno različit: izveli su ga ljudi koji su došli izvana, preusmjerili avione i uspjeli uništiti centar svjetske moći, za razliku od ovog masakra koji su počinili rođeni Parižani kao braća Kouachi, narasli na francuskom mlijeku, odgajani u francuskim školama, ponikli iz francuskog društva, dakle iznutra, što je endogeni moment presudan za svaku analizu. Nije riječ o nekom uvezenom terorizmu Al-Qa'ide nego o njegovu odnosu s potomcima imigracije koji se pleće na terenu i stvara cijelu međunarodnu mrežu. Ovdje je riječ je o Francuzima koji mrze svoju domovinu ubijajući sunarodnjake, a sebe i ne doživljavaju teroristima nego pravednicima koji brane i osvećuju ismijane svetinje. U jednom kratkom tekstu o imigraciji, Guy Debord anticipirao je davno prije kulturnu pozadinu toga sukoba. Francuzi su postali imigranti u vlastitoj zemlji, kolonizirani došljacima, a danas, dodao bih, i prestravljeni od terora. S druge strane, došljaci, imigranti, izgubili su njihovu kulturu i njihovu zemlju, a nisu našli ni prihvatili drugu. Svejedno ih svake godine dolazi na desetine tisuća i već će po aritmetičkom zakonu mnogi od njih postati teroristi.

Ne govori li ovo o srazu dviju različitih kultura u krizi, europske i muslimanske, jedne koja se ne zna nositi s fanatičnim mentalitetom, ideologijom smrti i destrukcije, koja gubi vjeru u svoje temeljne vrijednosti (pa zato i ne može integrirati došljake) i islamskog svijeta koji se ne može, u Europi i izvan nje, zbog svojih zakirutosti, poraza, i proturječja odvojiti od svojih integrista i modernizirati? Naprotiv, događa se baš suprotno: sve je više mladih Francuza konvertita koji prijanjaju uz ideale radikalnog islama i odlaze u sirijski džihad spremni umrijeti kao mučenici. Što je sad to? Spinoza je jednom rekao da ne treba plakati, ni ridati, nego samo razumjeti. Ali što ako ne možemo, nego samo plakati?